

Warszawa, dnia 9 listopada 2018 r.

Opinia
Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji
Krajowej Rady Radców Prawnych
dotycząca
projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości
w sprawie sposobu udzielania i dokumentowania nieodpłatnej pomocy prawnej
oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego z dnia 05 października 2018 r.

Krajowa Rada Radców Prawnych dokonuje analizy wszelkich aktów prawnych odnoszących się do funkcjonowania samorządu radcowskiego. W związku z wpływem do Krajowej Rady Radców Prawnych w ramach procedury uzgodnieniowej projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu udzielania i dokumentowania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego z dnia 05 października 2018 r. (dalej: „Rozporządzenie” lub „Projekt”), zasadnym jest wyrażenie stanowiska co do przedmiotowego projektu oraz zgłoszenie uwag w ramach procesu legislacyjnego.

W wyniku dokonanej analizy projektowanej treści Rozporządzenia Ośrodek wskazuje jak poniżej.

W zakresie § 3 i § 4 Projektu określających sposób udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, pozytywnie należy ocenić uregulowania kwestii dostępu do lokalu uwzględniające potrzeby osób niepełnosprawnych. Zastrzeżenia budzi jednak treść § 4 ust. 1 Projektu zgodnie, z którym *„Osobom, o których mowa w art. 8 ust. 8 ustawy, może być udzielana nieodpłatna pomoc prawna lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, z wyłączeniem nieodpłatnej mediacji, za pośrednictwem telefonu lub za pomocą innych środków”*

porozumiewania się na odległość albo poza punktem, w tym poprzez zorganizowanie wizyty w miejscu zamieszkania tych osób.

Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2030) w wersji uwzględniającej zmiany wprowadzone ustawą z dnia 15 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. poz. 1467) (dalej „Ustawa”), nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie przysługują osobie uprawnionej, która nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej. Przy czym, co istotne osoba uprawniona, **przed uzyskaniem** nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, składa **pisemne oświadczenie**, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej. **Oświadczenie składa się osobie udzielającej nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczącej nieodpłatne poradnictwo obywatelskie**, które jest następnie przechowywane zgodnie z ust. 2-5 przedmiotowego artykułu.

Biorąc pod uwagę powyższe uregulowania oraz mając na uwadze proponowane udogodnienia dla osób niepełnosprawnych, właściwym byłoby **usunięcie z treści Projektu** możliwości udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, **za pośrednictwem telefonu.**

W takiej bowiem sytuacji **osoba udzielająca** nieodpłatnej pomocy prawnej lub świadcząca nieodpłatne poradnictwo obywatelskie **nie będzie w stanie odebrać** od osoby uprawnionej **pisemnego oświadczenia** uprawniającego do uzyskania pomocy.

Projektowana treść § 4 ust. 1 Rozporządzenia, wprowadzając uprawnienie uzyskania nieodpłatnej pomocy za pośrednictwem telefonu, jednocześnie uniemożliwia realizację przez udzielającego pomocy nałożonego na niego ustawowego obowiązku określonego w art. 4 ust. 2 Ustawy, tj. obowiązku odbioru od osoby uprawnionej pisemnego oświadczenia o braku możliwości poniesienia kosztów odpłatnej pomocy prawnej.

Regulacja zawarta w projekcie Rozporządzenia w tym zakresie jest **niezgodna z treścią aktu wyższego rzędu**, a tym samym może być uznana za niekonstytucyjną.

Ewentualnie, jeżeli taki sposób udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego byłby w ocenie projektodawcy konieczny, należałoby zastanowić się nad podjęciem innych rozwiązań – w tym zmian Ustawy – w zakresie sposobu składania oświadczenia uprawniającego do uzyskania pomocy np. w formie elektronicznej Staroście w trakcie procedury dokonywania zgłoszeń, a nie osobie udzielającej nieodpłatnej pomocy prawnej czy nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego przed uzyskaniem pomocy w trakcie rozmowy telefonicznej. Rozwiązanie to wymagałoby także zmiany treści § 9 ust. 7 Projektu.

Niezależnie od powyższego należałoby także **doprecyzować kwestię finansowania kosztów** realizacji zadań wynikających z Ustawy w przypadku organizowania **wizyt w miejscu zamieszkania osób uprawnionych**. Należy bowiem mieć na uwadze, że taka forma udzielania pomocy może być nadużywana przez osoby uprawnione. Obawy budzi przede wszystkim to, czy przewidziana wysokość dotacji na pokrycie kosztów obsługi administracyjno-technicznej będzie w tym przypadku wystarczająca. Próżno doszukiwać się w treści uzasadnienia Projektu informacji na temat **zabezpieczenia ewentualnych dodatkowych środków na pokrycie kosztów** z tym związanych, co rodzi obawy, czy forma pomocy w postaci zorganizowania wizyty w miejscu zamieszkania osób uprawnionych będzie w ogóle realizowana. W efekcie, brak realizacji tej formy pomocy może rodzić negatywny wydźwięk w środowisku osób niepełnosprawnych. Za niedopuszczalne uznać należy próby ewentualnego „przerzucenia” kosztów realizacji tej formy pomocy na osoby udzielające nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Zważywszy na fakt, iż **brak jest jakichkolwiek uregulowań dotyczących możliwości żądania zwrotu tych wydatków** przez osoby świadczące pomoc w takiej formie, ewentualne wymaganie wykonywania usług w tym zakresie należy uznać za niedopuszczalne, jako sprzeczne z **fundamentalną zasadą określoną art. 19 Ustawy zgodnie, z którym zadania te są finansowane z budżetu Państwa** z części będącej w dyspozycji województw poprzez udzielanie dotacji celowej powiatom.

W zakresie § 5 Projektu, w którym wedle uzasadnienia do Rozporządzenia „doprecyzowano wymogi odnoszące się do listy jednostek nieodpłatnego poradnictwa, o której mowa w art. 8a ust. 1 ustawy” wskazać należy, że **jest on zbędny**. Ustawa wprost wskazuje na sposób prowadzenia i udostępniania listy jednostek nieodpłatnego poradnictwa (*vide art. 8a Ustawy*). Sposób zaś uregulowania tych zapisów w Rozporządzeniu oprócz tego, że nie wnosi żadnych innych szczegółowych uregulowań (*vide § 5 ust. 1 i 2 Projektu*), to w ust. 3 wprowadza **nowe obligatoryjne elementy** listy w postaci informacji o tematycznych infoliniach oraz innych formach poradnictwa świadczonego za pośrednictwem komunikacji elektronicznej – **których ustawodawca nie przewidział w Ustawie**. W tym zakresie **Rozporządzenie wykracza poza upoważnienie ustawowe**. Z uwagi na niekonstytucyjny charakter przepisu rekomenduje się jego **wykreślenie z Projektu**.

W § 6 ust. 1 Projektu co prawda szczegółowo określone zostały wymogi odnoszące się do lokalu, w którym jest udzielana nieodpłatna pomoc prawna lub świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie i pozytywnie należy ocenić większe uszczegółowienie (w porównaniu do obecnie obowiązującego w tym zakresie aktu wykonawczego) zakresu wyposażenia lokalu, w którym usługi mają być świadczone oraz jego usytuowania. **Projektodawca jednak nie wziął pod uwagę warunków** jakie powinny spełniać lokale, aby mogły być w nich **przeprowadzane mediacje**.

Zważywszy na charakter oraz sposób prowadzenia postępowania mediacyjnego w każdym lokalu, oprócz pomieszczenia do przeprowadzania sesji wspólnych i miejsca w pomieszczeniu, przeznaczonego dla osób oczekujących na udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego powinno zostać zapewnione **drugie pomieszczenie umożliwiające przeprowadzenie sesji indywidualnych ze stronami** (*vide także § 8 ust. 3 Projektu*), co z pewnością przełoży się na **zwiększenie kosztów obsługi administracyjno-technicznej** w porównaniu do ponoszonych obecnie. Ewentualne rozwiązanie polegające na opuszczeniu pomieszczenia, w którym odbywać się będzie sesja mediacyjna przez jedną ze stron i oczekiwanie przez nią na zakończenie indywidualnego posiedzenia

mediacyjnego z drugą ze stron w poczekalni, z pewnością nie odpowiada podstawowym standardom prowadzenia mediacji – nawet nieodpłatnej.

W związku z treścią art. 4a ust. 8 Ustawy postanowienia **§ 6 ust. 3 Projektu** należałoby **przeredagować**. Skoro w 2019 r. nieodpłatna mediacja będzie dostępna tylko fakultatywnie, a od 2020 r. obligatoryjnie we wszystkich punktach systemu, zasadnym byłoby uregulowanie tej kwestii w sposób uniwersalny, który nie sugerowałby (tak jak obecne brzmienie), że mediacja jest elementem obligatoryjnym usług świadczonych w punktach.

Proponuje się obecnie projektowaną treść:

3. W oznaczeniu lokalu określa się, czy jest w nim udzielana nieodpłatna pomoc prawna, w tym nieodpłatna mediacja, albo świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, w tym nieodpłatna mediacja, albo nieodpłatna pomoc prawna, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, w tym nieodpłatna mediacja, przy czym w oznaczeniu określa się również dni i godziny dyżurów, a także dane kontaktowe potrzebne do zgłoszenia wizyty, o których mowa w art. 8 ust. 5 ustawy.

zastąpić następującą:

3. W oznaczeniu lokalu określa się, czy jest w nim udzielana nieodpłatna pomoc prawna albo świadczone nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, albo nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, ze wskazaniem zakresu ich prowadzenia, ze szczególnym uwzględnieniem art. 4a ust. 8 Ustawy, przy czym w oznaczeniu określa się również dni i godziny dyżurów, a także dane kontaktowe potrzebne do zgłoszenia wizyty, o których mowa w art. 8 ust. 5 Ustawy.

W treści Projektu zastrzeżenia natury praktycznej rodzi także sposób uregulowania w **§ 6 ust. 4 pkt 5** Rozporządzenia zasad gromadzenia i przekazywania opinii osób uprawnionych do udzielonej pomocy.

Wskazać należy, że skoro w związku z treścią art. 7 ust. 1 Ustawy w karcie pomocy nie podaje się danych osobowych osoby uprawnionej, która opinię wyraża, to **zamknięta urna** służąca do przechowywania opinii powinna znajdować się nie w pomieszczeniu przeznaczonym dla osób oczekujących na udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej czy świadczenie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, lecz **w pomieszczeniu, w którym pomoc została udzielona**. Umożliwi to osobie udzielającej pomocy weryfikację tego, czy opinia została umieszczona w urnie przez osobę uprawnioną, która rzeczywiście z pomocy skorzystała, a nie nieuprawnioną lub niekorzystającą z pomocy, która znalazła się w pomieszczeniu dla osób oczekujących. Należy mieć na względzie, iż z pomocy w ramach obecnego systemu korzystają osoby z różnymi problemami. *(Z informacji napływających od członków Samorządu Radców Prawnych świadczących nieodpłatną pomoc prawną od kilku lat wynika, że są to także osoby potrzebujące pomocy psychologicznej lub psychiatrycznej, które nie przyjmują do wiadomości informacji przekazywanych przez osobę udzielającą pomocy. Zdarzają się przypadki, w których „notoryczni beneficjenci” systemu, korzystają z porad w różnych punktach nieodpłatnych porad prawnych w tej samej sprawie, nie informując o tym fakcie osób udzielających porad, a następnie w przypadku, gdy ponownie nie uzyskują zadowalających ich odpowiedzi składają nieuzasadnione skargi do powiatu lub organów Samorządu Radcowskiego, powodując w ten sposób konieczność wszczęcia odpowiednich postępowań.)*. O ile w przypadku złożenia opinii, którą osoba uprawniona sygnowałaby swoim imieniem i nazwiskiem istniałaby możliwość odniesienia się do jej treści przez osobę opiniowaną, o tyle w przypadku opinii wnoszonych **anonimowo w dodatku do urny**, która znajduje się **w pomieszczeniu dla osób oczekujących**, takiej możliwości nie będzie. Może to stwarzać ryzyko nadużyć, a tym samym **kształtować nierzeczywistą opinię** o sposobie funkcjonowania całego systemu jak również o osobie świadczącej nieodpłatną pomoc prawną lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie w organach samorządu, którego członkiem jest dany adwokat czy radca prawny lub w organizacji pożytku publicznego dla, której realizuje zlecenie. Co znamienne osoba opiniowana (a Starosta tym bardziej) nie będzie nawet w stanie zweryfikować, czy opinia pochodzi rzeczywiście od osoby uprawnionej. W efekcie może dochodzić do przypadków, w których osoby świadczące pomoc z czystej ostrożności nie będą

informowały osób uprawnionych o możliwości wypełnienia części B karty pomocy lub będą zaznaczały w punkcie 15 części A karty pomocy opcję: „ *Osoba korzystająca z pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego nie wyraziła zgody na wypełnienie i przekazanie części B karty pomocy*”. Gdyby do takich sytuacji dochodziło, opinia znajdująca się w urnie lub dostarczona Staroście w późniejszym terminie – nie mogłaby zostać wzięta pod uwagę ze względu na swój anonimowy charakter i brak możliwości zweryfikowania tego, jakie oświadczenie zostało rzeczywiście złożone przez osobę uprawnioną w trakcie świadczonej usługi. **System weryfikacji poziomu satysfakcji** osób uprawnionych, które skorzystały z pomocy okazałby się wtedy **zupełnie nieskuteczny**.

Umieszczenie urny w pomieszczeniu, gdzie jest świadczona pomoc, w swoisty sposób wpłynie na usprawnienie procesu segregacji zebranych z obszaru powiatów opinii oraz analizy danych w tym zakresie, co uregulowano w § 11 ust. 4 Rozporządzenia, zgodnie z którym *„Przed przekazaniem opinii, o których mowa w ust. 1, starosta dokonuje powiązania tych opinii z imieniem i nazwiskiem osoby, która udzielała w danym dniu nieodpłatnej pomocy prawnej podczas dyżuru w punktach powierzonych do prowadzenia adwokatom lub radcom prawnym”*. Wskazano by aby urna znajdowała się wewnątrz pomieszczenia, w którym udzielana jest pomocy, tuż przy wyjściu w odległości np. co najmniej 2 metrów od stanowiska osoby ocenianej. Ponadto, aby zapewnić brak możliwości dostępu osoby ocenianej do zawartości urny powinna być ona zaplombowana lub zabezpieczona w odpowiedni sposób. Zawartość urny powinna być opróżniana przez Starostę (uprawnionego pracownika) po zakończeniu wszystkich dyżurów w danym miesiącu w każdym z pomieszczeń, w których udzielana jest nieodpłatna pomoc prawna i poddawana procesowi niezwłocznej analizy.

Takie techniczne rozwiązanie będzie gwarantowało, że anonimowe opinie znajdujące się w urnie pochodzą od osób, które rzeczywiście były uprawnione i skorzystały z pomocy w danym dniu i punkcie u konkretnej osoby, a jednocześnie spowoduje, że opinie te będą od razu „posegregowane”, co powinno ułatwić dalszą pracę nad ich analizą. Rozwiązanie to z pewnością przyniesie wymierne efekty w powiatach z dużą ilością punktów oraz ze znaczącą frekwencją osób uprawnionych, co pomoże obniżyć koszty administracyjno-techniczne obsługi tej części procesu weryfikacji satysfakcji osób

uprawnionych z poziomu otrzymanej pomocy. Ograniczy także możliwość „kreowania” przez osoby niekorzystające z pomocy bezpodstawnych opinii na temat realizacji programu.

Proponuje się także takie graficzne opracowanie kształtu karty pomocy, aby Część B karty była (w przypadku wyrażenia woli jej wypełnienia przez osobę uprawnioną) odrywana od części A karty pomocy. W przypadku, gdy część B nie zostanie wypełniona, powinna pozostać w stanie nienaruszonym zdana staroście przez osobę udzielającą pomocy jako pusty arkusz na stałe połączony z częścią A. Pozwoliłoby to na sprawowanie pełnej kontroli nad ilością udzielonych usług i złożonych opinii.

Zastrzeżenia budzi także uregulowanie **§ 6 ust. 4 pkt 6 lit. b Projektu**, który wskazuje na możliwość **przekazania** przez osoby uprawnione **opinii o udzielonej pomocy w późniejszym terminie**, niż bezpośrednio po udzielonej pomocy.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 Ustawy karta pomocy zawiera część obejmującą opinię osoby uprawnionej o udzielonej pomocy. Za właściwe zatem uznać należy złożenie przez osobę uprawnioną opinii bezpośrednio po udzielonej pomocy. Zwłaszcza w kontekście tego, że opinia jest anonimowa. Złożenie jej w późniejszym terminie, np. przy pomocy środków porozumiewania się na odległość – nie zapewnia bowiem anonimowości opinii z jednej strony, a z drugiej nie może być miarodajnym źródłem informacji o poziomie zadowolenia osób uprawnionych z udzielonej pomocy, skoro Starosta nie będzie miał pewności, że opinia ta została wypełniona przez osobę, która rzeczywiście z pomocy skorzystała. Proponowanym rozwiązaniem tej kwestii jest **zorganizowanie w pomieszczeniu, w którym udzielana jest pomoc, miejsca zapewniającego osobie uprawnionej dyskretne i swobodne warunki wypełnienia opinii (np. na zasadzie obowiązującej w lokalach wyborczych**, co zapewni anonimowość oraz wykluczy wywieranie presji przez wyrażanie opinii w obecności osoby ocenianej, udzielającego nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego) oraz umieszczenia jej w urnie zabezpieczonej przed dostępem osoby udzielającej pomocy, co będzie zgodne z treścią projektowanego § 9 ust. 6 Rozporządzenia.

O ile za słuszny należy uznać sam zamysł projektodawcy wprowadzenia **jednolitych standardów nieodpłatnej mediacji** w celu zapewnienia spójności w stosowaniu nowej formy nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w ramach poszczególnych punktów, o tyle może on **nie spełnić swojej funkcji, a w szczególności może zniechęcić uprawnionych do korzystania** z tej formy pomocy, z uwagi na zastrzeżenia wskazane powyżej dotyczące warunków lokalowych przeprowadzania mediacji oraz ze względu na sformułowania zawarte w przepisie § 8 ust. 5 Projektu.

Prawdopodobnym jest także, że **mediatorzy nie będą skorzy do prowadzenia mediacji** w punktach ze względu nieprzewidziane przez projektodawcę rozwiązanie kwestii **pokrycia kosztów ewentualnej przesyłki** przez mediatora protokołu z przeprowadzonej mediacji. Dotyczyć będzie to przypadku, gdy po kilku posiedzeniach mediacyjnych jedna ze stron nie pojawi się na spotkaniu, a mediator nie będzie miał możliwości przekazania protokołu osobiście, a także sytuacji koniczności pokrycia kosztów przesłania protokołu z mediacji do sądu, gdy strona wystąpi o zatwierdzenie ugody (*vide art. 183¹³ kpc*).

Biorąc pod uwagę fakt, iż prowadzona w ramach punktu **mediacja ma być nieodpłatna** dla stron oraz **finansowana z budżetu państwa, a nie przez mediatorów**, w celu ujednoclenia standardów, raczej należałoby się zastanowić nad wprowadzeniem uregulowań, które w **bardziej szczegółowy sposób określałyby sposób prowadzenia mediacji**, przede wszystkim zaś przy uwzględnieniu przepisów KPC w tym zakresie.

Należy zwrócić uwagę, że **§ 9 ust. 8 Projektu** zgodnie, z którym: „*Starosta, co najmniej raz w miesiącu, odbiera części B karty pomocy zgromadzone w urnie, o której mowa § 6 ust. 4 pkt 5. Zgromadzone w ten sposób opinie stanowią podstawę przeprowadzenia analizy, o której mowa w art. 8 ust. 5 ustawy, a także są przekazywane do wykorzystania w ramach sprawowanej kontroli nad wykonywaniem umowy przez organizację pozarządową, o której mowa w art. 11 ust. 8 ustawy*” odnosi się w swojej treści do art. 8 ust. 5 Ustawy. Przepis ten jednak nie dotyczy przeprowadzenia analizy opinii osób uprawnionych, lecz sposobu zgłoszeń wizyt. Zgodnie z art. 8 ust. 5 Ustawy

*„Zgłoszeń dokonuje się telefonicznie pod numerem telefonu wskazanym przez starostę. Starosta oprócz dokonywania zgłoszeń telefonicznych może również umożliwić dokonywanie zgłoszeń za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej”. Zamiast art. 8 ust. 5 Ustawy treść § 9 ust. 8 Rozporządzenia powinna odnosić się do art. 7 ust. 5 Ustawy zgodnie, z którym **„Starosta analizuje opinie osób uprawnionych o udzielonej pomocy, mając na względzie potrzeby wprowadzenia usprawnień oraz podniesienia jakości nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.”***

Ze względów wskazanych powyżej **rekomendowane jest wykreślenie § 10 Rozporządzenia**. Ponownie należy podkreślić, że ze względu na **anonimowy charakter opinii** Starosta nie ma możliwości zweryfikowania czy opinia pochodzi od osoby uprawnionej, która rzeczywiście z pomocy skorzystała (np. na podstawie złożonych oświadczeń). Obecnie punkty nieodpłatnych porad prawnych niejednokrotnie są zlokalizowane i działają w jednym lokalu, a pomocy udzielają w nich różne, zmieniające się osoby, co w przypadku przekazywania opinii o udzielonej pomocy w dowolnym terminie i nie wypełniania jej w niedalekiej odległości od osoby opiniowanej może uniemożliwić realizację przez starostę obowiązku określonego w § 11 ust. 4 Rozporządzenia tj. powiązania opinii z imieniem i nazwiskiem osoby, która udzielała nieodpłatnej pomocy prawnej osobie opiniującej. Osoba opiniująca z oczywistej przyczyny - upływu czasu lub roztargnienia - może nie pamiętać imienia i nazwiska lub symbolu osoby udzielającej pomocy. Umożliwienie zaś osobie opiniującej wypełnienia opinii w warunkach zbliżonych do tych, panujących w lokalach wyborczych – np. **poprzez zapewnienie niewielkiego stolika i krzesła odgradzonego od osoby udzielającej pomocy zwykłą nadstawką do biurka czy inną przegrodą np. z płyty pilśniowej**, zapewni wypełnienie ankiety bez wpływu osoby opiniowanej i niezwłocznie po zakończeniu udzielania pomocy.

W przypadku wykreślenia § 10 stosownemu **przeredagowaniu powinien ulec także przepis § 11 ust. 1 oraz ust. 6 Rozporządzenia**.

Pozytywnie należy ocenić regulacje **§ 11 Projektu dotyczące przekazywania** zgromadzonych opinii jednostkom nadzorującym bezpośrednich wykonawców usług z ustawy, jak np. samorządy prawnicze czy organizacje pozarządowe jako „*podstawowy mechanizm zapewniania jakości świadczonych usług oraz pozwalający na bieżące formułowanie wniosków dotyczących wprowadzenia niezbędnych usprawnień na każdym szczeblu organizacji systemu, na podstawie informacji zwrotnych uzyskanych od osób uprawnionych korzystających z usług*” (vide Uzasadnienie do Projektu).

Należy jednak zwrócić uwagę na konieczność **zapewnienia odpowiednich sposobów składania tych opinii** przez osoby uprawnione, na które wskazywano powyżej tak, aby ich **analiza i wyciągnięte z niej wnioski dotyczyły rzeczywistej, a nie wykreowanej sytuacji w poszczególnych punktach.**

Projektowany **Wzór karty pomocy – część A** jest dokumentem bardzo obszernym i wymagającym od osoby udzielającej pomocy wyszukiwania np. odpowiednich numerów kategorii spraw, szczegółowego oznaczania czasu poświęconego na udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej czy poradnictwa obywatelskiego z dokładnością do 10 minut, ewidencjonowania kolejnych numerów wizyt danej osoby uprawnionej w tej samej sprawie, wskazywania łącznego czasu trwania mediacji, liczby wszystkich posiedzeń mediacyjnych, czy wreszcie sporządzania anonimowych opisów spraw, udzielonej pomocy jak również dodatkowych adnotacji w zakresie przeprowadzonej mediacji (vide pkt 1 – 7 karty).

Takie sformułowanie karty pomocy może powodować, że osoby udzielające pomocy prawnej czy poradnictwa będą zmuszone **w większej mierze skupiać się nad odpowiednim zaewidencjonowaniem sprawy** niż rozwiązaniem problemu, z którym dana osoba uprawniona się zgłosiła. Tak daleko posunięte zbiurokratyzowanie procedury jest **niepragmatyczne i askuteczne**. Brak jest rzeczowego uzasadnienia dla zaproponowanego schematu postępowania.

Ponadto należy dokładnie zweryfikować możliwość umieszczania **w karcie pomocy pkt 7.4 do 7.6** (anonimowego opisu sprawy, udzielonej pomocy lub poradnictwa czy adnotacji dodatkowych w przypadku przeprowadzenia mediacji). Zgodnie z fundamentalną zasadą określoną powszechnie obowiązującymi przepisami prawa,

postępowanie mediacyjne nie jest jawne (vide: art. 183⁴ kpc, art. 23a § 7 kpk. Art. 96j kpa). W ocenie Ośrodka punkty te **powinny zostać wykreślone**.

Brak także w treści karty lub samego Rozporządzenia informacji, czy w przypadku gdy osoba uprawniona odmówi podania danych zbiorczych nieodpłatna pomoc prawna lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie mogą zostać jej udzielone. Osoba wypełniająca kartę identyfikuje ją swoim podpisem lub nadanym symbolem, a następnie przekazuje Staroście celem weryfikacji. **Brak uregulowania możliwości udzielenia pomocy w przypadku obmowy udzielenia informacji na temat danych zbiorczych** może zatem powodować niepotrzebne problemy interpretacyjne.

W projektowanym **Wzorze karty pomocy – część B**, ze względów wskazanych powyżej (vide uwagi do **§ 6 ust. 4 pkt 5, § 6 ust. 4 pkt 6 lit. b, § 10 Rozporządzenia**) należy przeredagować informację końcową dotyczącą możliwości złożenia opinii.

Proponowana forma zapisu informacji końcowej:

Dziękujemy! Wypełnioną ankietę prosimy umieścić bezpośrednio w specjalnie przygotowanej urnie na opinie znajdującej się w pomieszczeniu, w którym udzielono Pani/Panu nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

Podsumowując powyższe rozważania oraz z uwagi ilość podnoszonych w niniejszej opinii argumentów, rekomenduje się zintensyfikowanie dalszych prac i konsultacji nad treścią projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu udzielania i dokumentowania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego z dnia 05 października 2018 r.

radca prawny Anna Mazurek – Różynek
mediator sądowy
Koordynator ds. Nieodpłatnej Pomocy Prawnej
Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w
Szczecinie